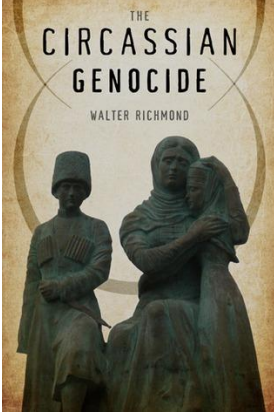
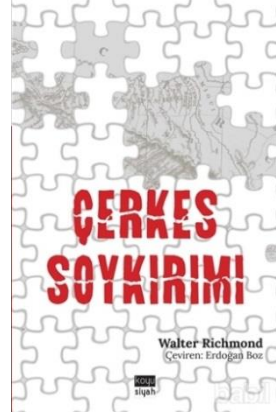

Kitap Eleştirisi

Walter Richmond
Circassian Genocide
Rutgers Un. Press
April 2013
ISBN 0813560675

Çerkes Soykırımı
Koyu Siyah Kitap
Ocak 2018
Çev. Erdoğan Boz
ISBN 9786058185517

Nejan Tulgar*

Los Angeles Occidental College'da Rusya Çalışmaları direktörü olan Walter Richmond, 2013 yılında Rutgers University Press tarafından yayınlanan, Türkçe çevirisi de bu yıl içinde çıkan kitabında Çerkes soykırımının ayrıntılı bir tarihi değerlendirmesini yapıyor. Richmond'ın kitabı Çerkesler üzerine İngilizce olarak yazılan kapsamlı bir tarih kitabı olma özelliğine sahip. Yazarın Gürcistan arşivlerinden yayınlanmamış belgeleri kullanmış olması da kitabın diğer önemli özelliği. Çerkeslerin soykırımı uğramasının nedenleri, neden birleşik bir devletleri olamadığı, Aleksey Yermolov ve Nikolay Yevdomikov gibi Rus generallerinin soykırımdaki rolü ele alınıyor. Osmanlı İmparatorluğu'nun Çerkesler üzerindeki etkileri ve politikalarından başlayarak yazar, Rusya'nın 1863-1864 yıllarındaki eylemlerinin soykırım sayılıp sayılmayacağını tartışıyor ve Birleşmiş Milletler sözleşmesi kapsamında değerlendirildiğinde bunun bir soykırım sayılması gerektiğini sonucuna ulaşıyor.

Richmond soykırımın hukuki tanımında "niyet" ve "amaç" arasında fark olduğunu ve soykırım amacı taşımasa da doğrudan ya da dolaylı

*Nejan Tulgar, Yeditepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü 3.ncü Sınıf Öğrencisi;
nejantulgar@gmail.com

olarak bir insan grubunun yıkımına yol açan sistemli politikanın “soykırım” niyeti taşıdığını belirtiyor. Yazar Çerkeslerin ‘komünal’ yaklaşımlarının, yani kendi yasasını kendi yapan ve kendi kendini yöneten bir halk olmasının Rusların “böl- işgal et” stratejilerine ters düştüğünü, yerli halkla yapılan ticaretin bile katliam ve sürgünle bağlantılı olduğunu düşünüyor. (s. 52)

Kitapta Çerkeslerin kendi aralarındaki çekişmelere de değiniliyor. Osmanlının desteklediği Seferbey Zanuko ile İmam Şamil’in naibi Muhammed Emin arasındaki mücadele bunun bir örneği olarak gösteriliyor (sf. 81) Rusların ticaret politikasının Çerkes prensleri arasında anlaşmazlıklara yol açması da başka bir örnek olarak veriliyor. Yazar bu iç çatışmaları objektif bir şekilde ele alıyor. Çerkeslerin bireysel ve toplumsal yapılarının toplu hareket etme konusunda engel oluşturduğu ileri sürülüyor.

Soykırım öncesi, göçler, etnik temizlik, Çerkeslerin Osmanlı döneminde ve daha sonra yaşadıkları ülkelerdeki konumları, uğradıkları diğer sürgünler, yaşadıkları zorluklar, kurdukları ilk dernekler ve organizasyonlar, ayrıca Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla Çerkeslerin yeni bir gelecek kurma çabaları da kitapta yer bulmuş.

Yazar 2014 Soçi Olimpiyatları ve buna karşı Çerkeslerin çeşitli platformlarda başlattığı eylemleri, yayınlanan makale ve yazılar gibi sonuç ver(e)meyen mücadeleyi de anlatmış.

Çerkeslerin gelenek (habze) dışında tarihsel bir temelden yoksun oldukları gibi olumsuz düşüncelere de kitapta yer veriyor. Bu yaklaşımların nedenini de Çerkeslerin özellikle Türkiye’de kendi kültür, dil ve geleneklerini yaşatabilme özgürlüğüne tam olarak sahip olamamalarıyla açıklıyor. Türkiye Cumhuriyeti’nin ulus-devlet politikalarına bağlı olarak Çerkeslerin kendi tarihlerini yazıya dökme ve analizini yapma imkanları olmamıştır. Rusya Federasyonu’nda kalan Çerkesler için bugün benzer durumunun söz konusu olduğu belirtilmektedir.

Walter Richmond kitabını şu sözlerle bitiriyor: “Yeni nesiller kentleşme nedeniyle asimilasyona açık hale geldiklerinden, Ruslar bu stratejinin başarılı olacağına inanmak için haklı sebeplere sahipler. Belki de bu yüzden şimdiye kadar konuştuğum pek çok Çerkesin söylediği gibi soykırım devam ediyor.” (s. 233).